

ОЦІНКА ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНИ

Попик Л. О., аспірант

Полтавська державна аграрна академія

Досліджено сутність категорії «трудові ресурси», проаналізований рівень соціального розвитку сільської місцевості України та її населення в контексті дослідження стану ринку праці. Наведені кількісні показники зайнятості, безробіття та графічні матеріали, які відображають динаміку цих соціально-економічних явищ.

Explored the essence of the category of «human resources», analyzed the level of social development in rural areas of Ukraine and its population in the context of studies of the labor market. These quantitative indicators of employment and unemployment and graphics that reflect the dynamics of these socio-economic phenomena.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день трудові ресурси в сільському господарстві, як і в багатьох інших галузях, є найважливішим елементом виробничого циклу.

Сучасна несприятлива демографічна ситуація, погіршення показників соціального розвитку сільських територій, некваліфіковане управління у більшості аграрних формувань зумовили потребу в удосконаленні підходів щодо економічно обґрунтованого використання трудових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретичних та прикладних питань використання трудових ресурсів сільського господарства зробили такі вітчизняні вчені-економісти, як Д. П. Богиня, О. А. Бугуцький, О. А. Грішнова, В. С. Дієсперов, Е. М. Лібанова, В. М. Олійник, Л. І. Михайлова, М. П. Поліщук, А. Б. Соскієв, А. В. Чупіс, К. І. Якуба, О. Б. Наумов, А. В. Коверга та інші. Проте, питання забезпечення сільськогосподарських підприємств кваліфікованими працівниками та їх ефективне використання у сучасних економічних умовах потребують безперервного дослідження.

Постановка завдання. Мета статті полягає у вивченні та аналізі зайнятості населення сільської місцевості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Офіційне трактування терміну «трудові ресурси» наводилося ще у радянському законодавстві, відповідно до якого до трудових ресурсів належить населення від 16 до 60 років для чоловіків і від 16 до 55 років для жінок, а також особи за межами працездатного віку, які з тих чи інших причин працюють.

Після внесення змін у 2011 р. до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» наведене визначення потребує поправок щодо вікових меж, зокрема для жінок від 16 до 60 років [2].

Останніми роками спостерігаються негативні тенденції у використанні трудового потенціалу сільських територій. Скорочення сільської частини населення за рахунок міграції, зменшення рівня народжуваності, призводить до збільшення демографічного навантаження в сільській місцевості. Що посилює ресурсні потреби для вирішення економічних та соціальних проблем, пов'язаних із соціальним забезпеченням непрацездатної частини населення

та є додатковим тягарем для бюджетів сільських районів.

Згідно даних Державного комітету статистики України за період 2006–2010 рр. кількість економічно активного населення скоротилася на 193,8 тис. осіб. У 2010 р. кількість сільського населення порівняно з 2006 р. зросла на 17,9 тис. осіб, а в порівнянні з 2009 р. знизилася на 41 тис. осіб (рис. 1).

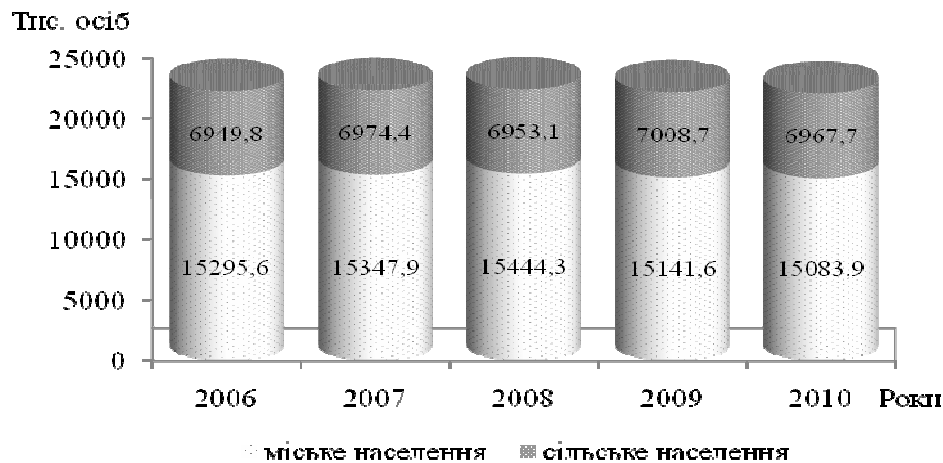

Рис. 1. Динаміка кількості економічно активного населення у віці 15-70 років за 2006–2010 рр. [1]

Для повного розуміння ситуації на ринку праці необхідно проаналізувати рівень зайнятості населення, адже зайнятість виступає одним з головних індикаторів трансформаційних процесів в економіці.

До зайнятого населення належать наступні категорії громадян:

- громадяни, які працюють за наймом на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм їх власності;
- особи, що самостійно забезпечують себе роботою (підприємці, фермери), а також безоплатно працюючих членів сімей;
- працівники зайняті в органах влади, управління та громадських організаціях, релігійні служителі;
- громадяни, які проходять службу в армії, військах, спецконтингентах;
- особи, що проходять професійну підготовку, підвищують кваліфікацію або навчаються в денних формах різних закладів освіти;
- особи, що виховують дітей, доглядають хворих, інвалідів та людей похилого віку [4].

Дані рис. 2. свідчать, що за останні п'ять років відбулося зменшення чисельності зайнятого населення як в містах (на 390,3 тис. осіб), так і в сільській місцевості (на 74,1 тис. осіб). Проте, слід звернути увагу на масштаби незареєстрованої зайнятості, як основної стратегії виживання для більшості населення. Низький рівень офіційної оплати праці призводить до поширення неформальної, «тіньової» та кримінальної зайнятості населення. За оцінками, саме у неформальному секторі сьогодні виробляється близько половини ВВП України, а загальна частка зайнятих у неформальній економіці сягає 11 млн. осіб [3].

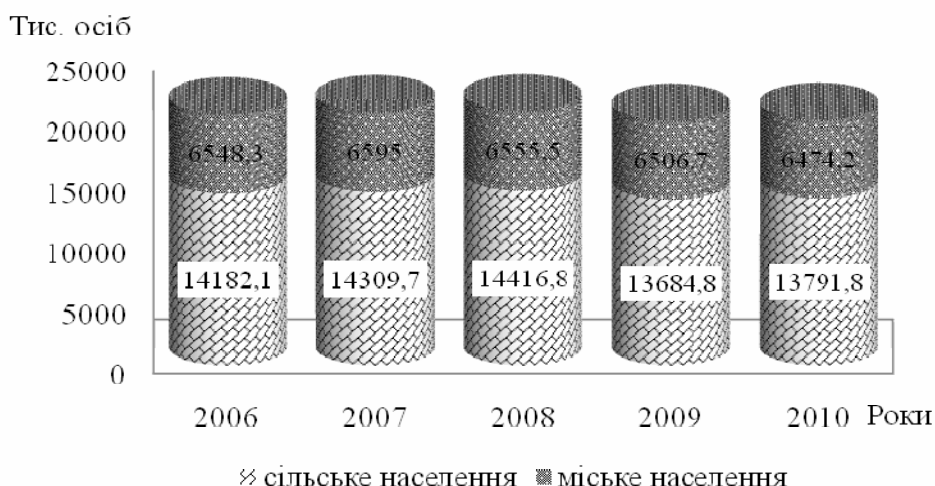

Рис. 2. Динаміка кількості зайнятого населення у віці 15-70 років за 2006–2010 рр. [1]

Таким чином, виходить, що кількість економічно активного сільського населення дещо збільшилася, а зайнятого – зменшилась. Така диспропорція свідчить про підвищення рівня безробіття (рис. 3).

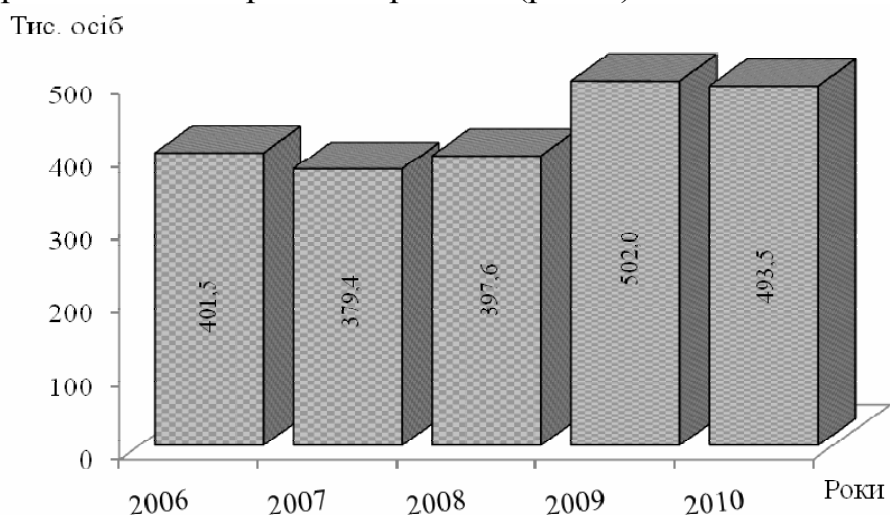

Рис. 3. Динаміка кількості зареєстрованих безробітних серед сільського населення за 2006–2010 рр. [1]

Кількість зареєстрованих безробітних за період 2006–2010 рр. збільшилась на 92 тис. осіб. Покращення ситуації прослідковується у 2010 р., порівняно з 2009 р., коли відбулося зниження чисельності безробітного сільського населення на 8,5 тис. осіб.

На нашу думку, лише сприяння розвитку малого та середнього бізнесу з боку держави може вплинути на покращення сучасного становища ринку праці. Такі підприємства держава, з одного боку, не оподатковує з метою зміцнення й узаконення їх у ринковій системі, а з іншого – не витрачає бюджетних коштів на допомогу по безробіттю.

До процесу скорочення чисельності трудових ресурсів серед сільського населення додається також міграційний рух: внутрішньорегіональний, міжрегіональний та міждержавний, який є достатньо точним індикатором економічного і соціального становища.

Проаналізуємо явище внутрішньодержавної міграції по Полтавській області.

За період з 2006 р. по 2010 р. показники кількості прибулих та вибулих осіб Полтавської області в межах України не мають яскраво вираженої тенденції (рис. 4).

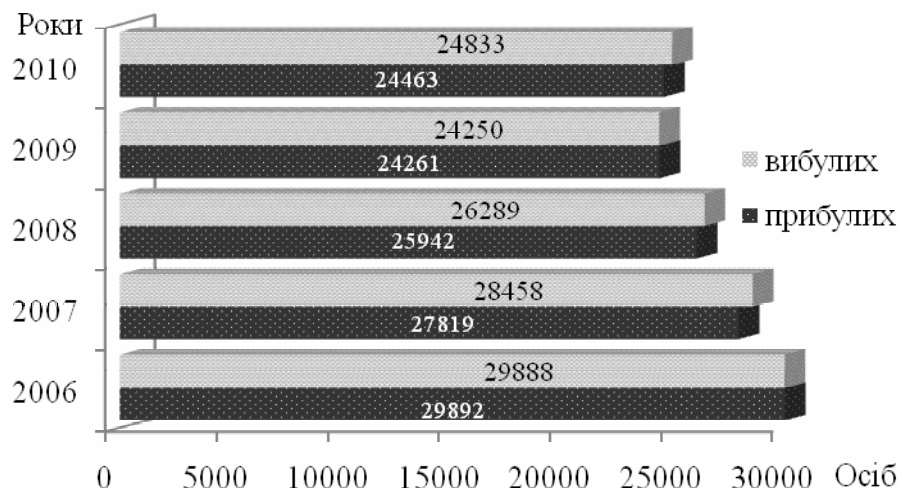

Рис. 4. Кількість осіб, які вибули та прибули по Полтавській області

Так, позитивне сальдо міграції мало місце у 2006 р. (+4 особи) та у 2009 р. (+11 осіб), негативне – у 2007 р. (-639 осіб), 2008 р. (-347 осіб), а також у 2010 р. (-370 осіб). Основною причиною таких масштабів міграції, на нашу думку, є складна ситуація на ринку праці, незабезпеченість економічно-активного населення Полтавської області робочими місцями.

Висновки. Таким чином, аналіз зайнятості населення у сільській місцевості, дозволив констатувати той факт, що останніми роками ситуація на ринку праці залишається на незадовільному рівні.

Подолання кризових явищ, що склалися потребує комплексної державної та регіональної політики, яка повинна включати реалізацію заходів зі створення додаткових робочих місць у сільській місцевості, удосконалення податкового законодавства у напрямку розвитку підприємництва із сільсько-господарських та несільськогосподарських видів діяльності і, як наслідок – підвищення фактичного рівня зайнятості та доходів сільського населення.

Література:

1. Економічна активність населення за статтю та місцем проживання у 2006, 2007, 2008, 2009, 2010 роках (інформація Державного комітету статистики України) [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» № 1058-IV від 09.07.2003) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1058-15>.
3. Наумов О. Б. Соціально-економічні фактори впливу на трансформацію регіонального ринку праці в аграрній сфері [Електронний ресурс] / О. Б. Наумов, А. В. Коверга Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/biznes/2010_2/2010/02/100205.pdf.
4. Стан ринку праці в сільській місцевості. Трудові ресурси села, зайнятість та ринок праці [Електронний ресурс] / Портал «Аграрний сектор України» Режим доступу : <http://agroua.net/economics/documents/category-58/doc>.